

Slimību profilakses un kontroles centrs

Informācija sagatavota 2017. gadā

Kā pasargāt sevi no dzemdes kakla vēža

Kas ir dzemdes kakla vēzis?

Dzemdes kakla vēzis attīstās gļotādas audos, kas klāj dzemdes daļu, ko dēvē par dzemdes kaklu, un kas atrodas maksts augšējā daļā. Dzemdes kakla vēzi visbiežāk izraisa cilvēka papilomas vīruss (CPV). Šis vīruss no vienas personas otrai tiek nodots dzimumkontakta ceļā.

Dzemdes kakla vēzis pasaulē un arī Latvijā ir otrais biežāk sastopamais ļaundabīgais audzējs sievietēm līdz 45 gadu vecumam. Latvijā no šīs slimības katru mēnesi mirst aptuveni desmit sievietes.

Kādi ir dzemdes kakla vēža riska faktori?

 Galvenais riska faktors ir inficēšanās ar **CPV**. Lielākā daļa sieviešu, kurām ir bijušas seksuālās attiecības, atrodas paaugstinātā riska grupā. Būtiski inficēšanos ar CPV ietekmē seksuālo attiecību vēsture – agrīni uzsākta dzimumdzīve, liels dzimumpartneru skaits, prezervatīva nelietošana dzimumakta laikā;

 Smēķēšana (t.sk. pasīvā smēķēšana – ieelpojot no degošas cigaretes vai citu izpūstos dūmus). Cigaretes satur vielas, kas ietekmē dzemdes kakla šūnas, veicinot izmaiņas tajās;

 Hormonālo kontracepcijas līdzekļu ilgstoša lietošana (parasti ilgāk kā 5 - 10 gadus);

 Dzemdību skaits - jo tas ir lielāks (vismaz trīs), jo lielāks risks dzemdes kakla vēža attīstībai;

 Novājināta imunitāte, ja tiek lietoti imūnsistēmu nomācoši medikamenti (piemēram, HIV infekcijas vai orgānu transplantācijas gadījumā);

 Ģimenes slimību vēsture – vēža attīstības risks ir augstāks, ja ar to ir slimojušas tuvas radniecības (mamma, māsa, utt.);

 Seksuāli transmisīvās infekcijas – risks būtiski paaugstinās, ja ir slimots ar hlamidiozi;

 Neveselīgs uzturs – nepietiekama augļu un dārzeņu lietošana uzturā.

Dzemdes kakla vēža attīstības risku vari samazināt:

 nesmēķējot un sargājot sevi no cigarešu dūmu kaitīgās ietekmes;

 seksa laikā lietojot prezervatīvu;

 ierobežojot seksa partneru skaitu un izvēloties veidot monogāmas partnerattiecības;

 vakcinējoties pret CPV (meitenēm pirms dzimumdzīves uzsākšanas ir iespējams šo vakcināciju saņemt bez maksas – jautājot savam ģimenes ārstam).

Dzemdes kakla vēzi iespējams pilnībā novērst, savlaicīgi atklājot un izārstējot dzemdes kakla pirmsvēža slimību. Pirmsvēža slimības diagnostiku nodrošina regulāra (reizi 3 gados) citoloģiskās uztriepes paņemšana no dzemdes kakla un tās mikroskopiska izmeklēšana. Šis izmeklējums ļauj agrīni konstatēt izmaiņas dzemdes kakla šūnās, vēl pirms vēža attīstības.

Kas ir dzemdes kakla vēža savlaicīgas atklāšanas programma?

Latvijā tiek organizēts valsts apmaksāts dzemdes kakla vēža skrīnings. Katra sieviete 25, 28, 31, 34, 37, 40, 43, 46, 49, 52, 55, 58, 61, 64, 67 gadu vecumā saņem Nacionālā veselības dienesta (NVD) uzaicinājuma vēstuli ierasties uz dzemdes kakla vēža profilaktisko izmeklējumu un veikt dzemdes kakla citoloģisko uztriepi.

Uzaicinājuma vēstule tiek nosūtīta uz personas deklarētās dzīvesvietas adresi aptuveni trīs mēnešu laikā, skaitot no dienas, kad iestājas iepriekš minētais vecums. Vēstulē tiek skaidri norādītas gan dzīvesvietai tuvākās pārbaudes veikšanas vietas, gan minēts, kur meklēt ārstu sarakstu, kuriem ir līgumattiecības ar valsti.

Kas ir citoloģiskā uztriepe?

Tas ir izmeklējums, kura laikā tiek nokasītas dažas šūnas no dzemdes kakla virsmas un tās tiek izmeklētas laboratorijā ar mikroskopa palīdzību. Izmeklējuma mērķis ir laikus atklāt pirmsvēža izmaiņas dzemdes kakla šūnās un dzemdes kakla vēzi.

Kāpēc nepieciešams šāds izmeklējums?

Pirmās pārmaiņas dzemdes kakla gļotādā parastas ginekoloģiskās apskates laikā vēl nav saskatāmas, turklāt arī pati sieviete neizjūt nekādus slimības simptomus.

Ja, veicot izmeklējumu, tiek konstatētas izmaiņas dzemdes kakla šūnās un tās netiek ārstētas, pēc kāda laika var attīstīties dzemdes kakla vēzis.

Kas jāņem līdzi uz izmeklējumu un kur uzzināt izmeklējuma rezultātus?

Dodoties uz izmeklējumu, līdzi jāņem uzaicinājuma vēstule, kā arī vēstulei pievienotais pielikums (skrīningtestēšanas karte).

Par analīžu rezultātiem interesējies pie ginekologa, pie kura veici izmeklējumu.

Vai šis izmeklējums ir sāpīgs?

Materiāla paņemšana no dzemdes kakla ilgst dažas sekundes, tā ir nesāpīga. Šī izmeklējuma veikšanai izvēlies ginekologu, kuram Tu uzticies.

Kur doties uz izmeklējumu?

Ar uzaicinājuma vēstuli Tu vari veikt izmeklējumu pie jebkura ārsta, kurš veic ginekoloģisko pārbaudi, ko apmaksā valsts un kurš ir līgumattiecībās ar valsti.

Ja izmeklējums tiek veikts pie ginekologa, kurš nav līgumattiecībās ar valsti, tad no valsts budžeta tiks apmaksāts tikai izmeklējums, bet par vizīti pie ārsta būs jāmaksā Tev pašai.

Ko darīt, ja uzaicinājuma vēstule nav saņemta, tā ir bojāta vai pazudusi?

Lai atjaunotu uzaicinājuma vēstuli un skrīning- testēšanas kartes kopiju vai saņemtu informāciju, kādēļ vēstule nav saņemta:

- 1) Vērsies sava ģimenes ārsta praksē;
- 2) Sazinies ar Nacionālā veselības dienesta teritoriālām nodaļām pa tālr.:

- Rīgā – 67201282
- Smiltēnē – 64772301
- Kuldīgā – 63323471
- Jelgavā – 63027249
- Daugavpilī – 65476961

Kur var iegūt papildus informāciju?

- Sava ģimenes ārsta praksē
- www.vmnvd.gov.lv
- Bezmaksas informatīvais tālrunis: 80001234

Cik ilgi ir derīga uzaicinājuma vēstule un kas vēl būtu jāzina par izmeklējuma veikšanu?

Vēstule ir derīga trīs gadus līdž nākamās uzaicinājuma vēstules saņemšanai, tomēr iesakām izmeklējumu veikt dažu mēnešu laikā no vēstules saņemšanas dienas.

48 stundas pirms izmeklējuma nelieto vaginālos medikamentus (t.sk. maksts lubrikantus vai spermicīdus). Ja Tev vēl nav iestājusies menopauze, vēlmais uztriepes paņemšanas laiks ir 8.-19. diena pēc menstruāciju sākuma.